

ПАМ'ЯТІ СЕРГІЯ БОРИСОВИЧА КРИМСЬКОГО¹

Ще свіжі в пам'яті ювілейні промови, не зів'яли ювілейні квіти. І сам ювіляр, Сергій Борисович Кримський, мислитель, дотепник, блискуче перо, ніби щойно вимовив своє останнє — на жаль! — і справді останнє слово: “Ми не знаємо, коли саме відбудеться наша зустріч із Богом, але ми точно знаємо, де саме це станеться: у зоні Милосердя, Співчуття і Добра, позаяк лише виявляючи ці риси, ми наблизимося до Всевишнього”.

У день свого ювілею він востаннє зійшов сходишками Інституту філософії, з яким було пов'язане майже все його життя: з четвертого поверху — у вічність.

І от він уже розмовляє з Богом, а ми сумуємо через втрату великої людини. І гадуємо: ті, хто з ним навчався і працював, ті, хто в нього навчався, хто його любив, хто ним захоплювався...

Мирослав ПОПОВИЧ, доктор філософських наук, директор Інституту філософії імені Г.С.Сковороди:

— Я знав Сергія Кримського з 1948 року. Ми разом вчилися в університеті, а згодом і разом працювали в Інституті філософії. Не має таких праць Кримського, яких би я не читав і не обговорював, коли вони тільки “народжувалися”. І навпаки — він теж брав участь в обговоренні моїх праць.

Сергій Борисович був людиною винятково нестандартною. Він не міг бути просто переповідачем якихось істин. У нього було особливе ставлення

¹ Матеріал люб'язно наданий редакцією газети “День”.

до тих проблем, які нам усім доводилося розв'язувати в житті. По-перше, він був пристрасним поціновувачем музики, можна навіть сказати меломаном, затятим музикознавцем, по-друге, дуже любив Київ, а по-третє, був людиною високої філософської культури. Останнє було йому притаманне ще в ті роки, коли він був студентом першого курсу, куди прийшов як член гуртка з астрономії, яким тоді керував професор Всехсвятський. На факультеті він відрізнявся від усіх своєю зрілістю.

Сергій Борисович цілком віддавав себе своїй справі. Це видатна постать: він писав про культуру, а ще більше — творив цю культуру. Людина винятково обдарована і сконцентрована на високих духовних інтересах. Разом із тим, він завжди гостро реагував на все, що відбувається в нашому громадському житті.

До нього всі ставилися з великою повагою. Без Кримського наша культура відчуватиме порожнечу. Будемо сподіватися: те, що він писав, те, що він говорив як викладач, проросте в душах наших людей.

Ігор БИЧКО, доктор філософських наук, заслужений професор філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

— Сумна, я би навіть сказав лиха, звістка про смерть Сергія Кримського була для мене абсолютною несподіванкою. Ще недавно ми вшановували Сергія Борисовича на його восьмидесятирічному ювілеї, де всі учасники говорили не стільки про фундаментальні наукові та філософські здобутки цієї людини, скільки про майбутні звершення, яких ми всі чекали від нього.

У моїй пам'яті Сергій Борисович постає насамперед як феноменальних здібностей школяр, про якого ходили легенди у повоєнному Києві, який із групою своїх ровесників організував гурток при бібліотеці по вулиці Короленка (сьогодні Володимирська). Гурток молодих інтелектуалів, які обговорювали найсучасніші проблеми філософії та природничих наук: теорію відносності Ейнштейна, досягнення ядерної фізики, говорили про якісь загадкові кванти, альфа-промені тощо.

Але по-справжньому я познайомився із Сергієм Борисовичем вже на філософському факультеті, коли вступив на перший курс. Сергій Борисович тоді навчався на другому. Саме з того часу ми йшли поруч — на філософському факультеті, а згодом в Інституті філософії. Сергій Кримський виявився не легендарним молодим мудрецем, а цілком реальною, пристрасною, запальною, закоханою у філософію і надзвичайно працюютою людиною, з якою було легко співпрацювати, сперечатися і дружити.

А сьогодні мені дуже важко уявити, що мого щирого друга Сергія Кримського немає.

Євген ГОЛОВАХА, доктор філософських наук, заступник директора Інституту соціології НАН України:

— Мене особисто пов'язують із Кримським особливі стосунки, бо він був одним з улюблених учнів моєї мами. Він вступив до Київського університету сорок восьмого року. Саме цього року з Москви, закінчивши університет, приїхала моя мама і почала викладати філософію. Курс, де були

Кримський, Попович, Мазепа, Горський, блискуча плеяда філософів, дістався саме їй. Кримський із них особливо вирізнявся. Ще до вступу до університету за ним закріпилася слава людини, яка все знає. А вже в університеті він виявив себе блискуче, був одним із кращих на курсі.

Я вам розповім дуже забавну історію. Виступаючи недавно на ювілеї Сергія Кримського, де було дуже багато людей старшого покоління, я сказав: “Нікому з вас не пощастило слухати Сергія Борисовича з п'яти років життя”. А вже він був частим гостем у нашому домі, оскільки був улюбленим учнем моєї мами — Златіноі Марії Львівни. А Сергій Борисович відповідає мені: “Не з п'яти років, а з перших днів. Я був присутній, коли тебе принесли із пологового будинку”.

Був і драматичніший епізод. Після того як курс Кримського блискуче закінчив університет 1952 року, моя мама прийшла просити декана, щоб Кримського і Поповича, як найкращих, зарахували до аспірантури. Декан каже: “На якій підставі?” Мама: “Вони найрозумніші”. На що декан відповів: “Ось саме розумників нам і не треба”. Поповича відправили до Тернопільської області вчителем, а Кримський взагалі на кілька років залишився без роботи. У той період, 1952 рік, саме велася боротьба з космополітизмом.

Він займався і логікою, і методологією науки, і питаннями світогляду, і теорією пізнання. Кримський дуже багато писав, у нього безліч серйозних публікацій. Крім того, ви знаєте, він був справді публічною людиною, дивовижним оповідачем, блискуче знав місто Київ — його душу. Сергій Борисович навіть проводив екскурсії для гостей, ніколи не відмовлявся від цього. Водив людей якимись закутками Києва, про які ніхто не знав.

Розповім вам ще одну цікаву історію. У мене у відділі навчається багато аспірантів. По вівторках у нас зазвичай проходить “відділ”. Інколи на цей час призначали лекцію Кримського для аспірантів. І як ви думаєте, що вони вибирали? Звичайно ж, лекцію Кримського. Інший би заввідділу не зрозумів, я їх відпускав. Можливо, вони щось втрачали у своїй професії, проте набували найголовнішого — загальної ерудиції та вміння унікально мислити. Роки три в мене такі “проблеми” були.

Сергій Кримський — це різнобічна людина. Якщо є втілення філософа, то це в ньому. Він був рідкісним типом утіленого філософа. Для нього це було життям, а не роботою.

*Підготували Вікторія СКУБА, “День”;
Юліана ЛАВРИШ, Дмитро ЧАЛИЙ, Літня школа журналістики “Дня”*